

Lystgården Veddelevgaard

Af Halvor Petersen

Lystgården Veddelevgaard i Himmelev sogn - ikke at forveksle med den senere gård at samme navn i sognet - blev bygget i slutningen af 1600-tallet og var frem til nedbrydningen i 1764 rammen om en række beboeres tilværelse i Veddelevs smukke omgivelser.¹ Stedet var allerede før lystgårdens tid kendt for sine gode ål fra Roskilde Fjord. Det fortælles, at Christian 4. gerne spiste ål og derfor havde en gård ved Veddelev, hvor han ofte kom. Han holdt dog især meget af ål fra Maribo Sø på Lolland, men da der ved rensningen af søen blev fundet mange skeletter af børn i vandet ved klosteret, fik han afsky for ål og spiste dem ikke mere.²

Der findes tilsyneladende intet bevaret, som oplyser, hvilke materialer lystgården var opført af, eller hvordan den tog sig ud set udefra, men man kan gætte på, at den har mindet om andre lystgårde bygget på samme tid, f.eks. Svanelejegaard på Amager og Lejregaard. Selv om der heller ikke findes tegninger, der viser den interne indretning af Veddelevgaard, eksisterer der heldigvis fra 1709 en så god registrering af lystgårdens løsøre, at man kan danne sig et indtryk af indretningen.

Barbara Hedevig von Dragstedt, enken efter generalmajor Laurids Munk, havde 26. maj 1708 købt Veddelevgaard, som hun kun fik glæde af i godt et år, hvor hun dog nok tilbragte en del af tiden i sin bolig i København. Hun døde 65 år gammel på Veddelevgaard 1. august 1709. Sønnen Christian og døtrene Anne Dorthea og Christiane Elisabeth samt deres ægtefæller var alle døde, så deres seks børn skulle arve hende. Under vurderingen af Barbara Hedevig von Dragstedts dødsbo ved skiftet 1709 blev løsøret i lystgården og den tilgrænsende bondegård, hvori afdødes fuldmægtig Christopher Berg boede, registreret rum for rum.³ Den omfattende registrering er gengivet stærkt forkortet i det følgende.

Registrering af løsøret i lystgården

At dømme efter møblementet var lystgårdens *dagligstue* ret rummelig. I stuen, der kunne opvarmes af en stor vindovn,

stod et rundt fyrrebord og seks høje stole med grønt klædebetræk. En egedragkiste med syv skuffer gemte bl.a. seks sølvbægre, en sølvsukkerbøsse, seks sølvskeer, en sølvskål, syv knive og et par Randershandsker. I et skænkeskab opbevarede studsglas og spidsglas, og et fyrreklædeskab rummede duge, servietter, lagner og pudevår. Der var yderligere tre stole og et lille fyrreskænkebord. I stuen var der et slagur og et spejl i sort ramme. Til underholdning fandtes et brætspil og tre bøger heriblandt Kingos ny salmebog. Der var otte hvide bomuldsgardiner i vinduerne.

I *sovekammeret*, som den gamle frue formentlig sidst havde benyttet, var der et grønt fyrresengested, et lille gult fyrrebord, to stole med hvidt klædebetræk, en gul fyrreslagbænk, et sort rejseskrin med beslag, et lille sort blikskrin og et tablet, hvorpå der stod en tysk bibel og en tysk huspostil. Sovekammeret havde fire grønne taftgardiner og kunne opvarmes af en lille vindovn.

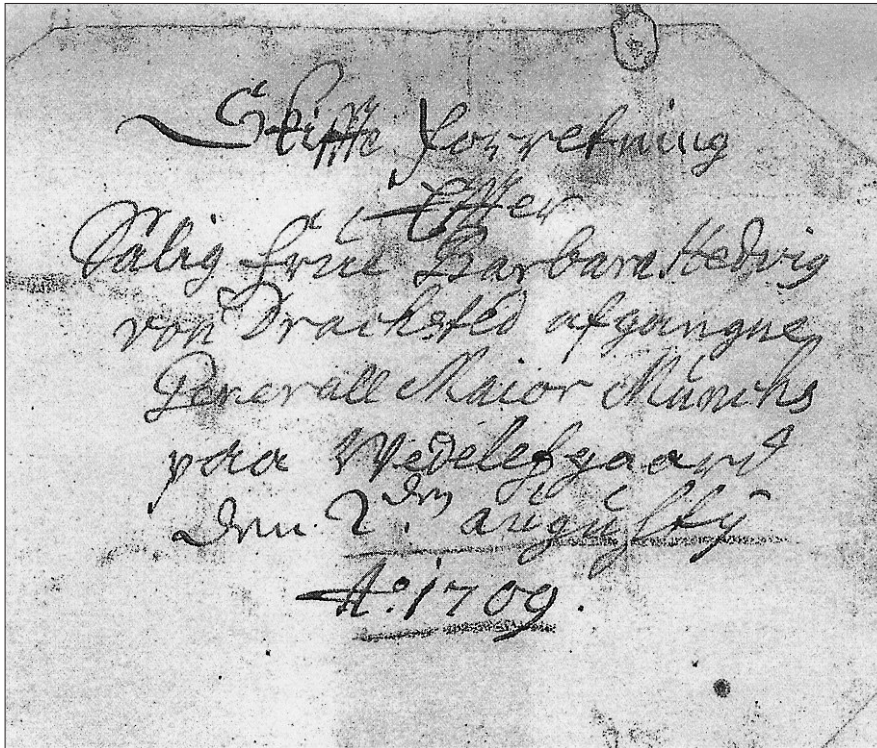
Lystgårdens *store stue*, som ikke kunne opvarmes, blev sandsynligvis kun benyttet til selskabelighed. Her stod et lakeret bord med to lysestager og otte høje ruslæderstole. Desuden var der to lænestole og fire taburetter. På væggen hang et spejl i brun ramme. At det var en stor stue fremgår af, at der var fjorten hvide bomuldsgardiner med kappe i vinduerne.

Det fjerde rum, hvori løsoret blev registreret, blev kaldt *jomfruens kammer*, og der kan næppe herske tvivl om, at jomfruen var den gamle frues 11-årige sønnedatter Charlotte Louise. I kammeret fandtes et fyrrebord med skab under, et fyrreskab med to rum, to lænestole og et rødt sengested med omhæng og kappe. Desuden var der en sort kuffert med læder over låget og et hvidt fyrreskrin. Kufferten indeholdt en sort, flonelsforet silkeslåbrok, en sort og hvid ostindisk basterslåbrok, et sort flonelsskørt og en natkåbe med silketøj under.

Dernæst omtales *gangen*, hvori der stod en fyrreslagbænk og en feltseng, der muligvis har tjent som sovested for en tjenestepige.

I *spisekammeret* fandtes bl.a. et flueskab, et sølvsaltkar og seks sølvskeer til daglig brug, en tintepotte, en tinsukkerbøsse og en hollandsk stensmørkande.

I *køkkenet til daglig brug* var der udover diverse køkkenredskaber 1fi dusin tallerkener af krontin, fire store og tre

Det originale skiftebrev findes på Landsarkivet i København. Det er en protokol, der rummer 119 folioblade, og som på omslaget er forsynet med en påklistret etiket med teksten: "Skifte Forretning Effter Salig Frue Barbara Hedvig von Drachsted afgangne Generall Maior Munchs paa Wedelefsgaard Den 2^{den} augustij A° 1709". Skiftebrevet omhandler både hendes dødsbo i København og i Veddelev.

små tinfade, en kobberpote, en tærtepande, en kasserolle og nogle lysestager. Brændevin hørte åbenbart med til daglig brug, for i køkkenet fandtes en indmuret kobberkedel med dæksel, hat og piber til fremstilling heraf. Her fandtes også en mædelig kobberkedel.

I kælderen stod et salttrug, to saltekar og nogle øltønder. I folkenes kælder nævnes kun nogle øltønder.

Lystgården synes at have haft to etager med den store sal og to gæstekamre liggende på første sal.

Den store sal rummede et stort ovalt fyrrebord, to lave stole betrukket med hvidt klæde, et hvidt fyrresengested og et spejl med sort ramme. Der var otte lange, hvide og tre stakkede, hvide bomuldsgardiner.

I det ene gæstekammer fandtes et hvidt fyrrebord, et otte-

kantet tebord, to højryggede og to lave stole samt et hvidt fyrresengested og et spejl med forgyldt ramme. Der var fem hvide bomuldsgardiner.

I det *andet gæstekammer* stod et firkantet fyrrebord og et fyrresengested. Der var tre hvide bomuldsgardiner. Her fandtes også to spinderokke, en mængde tintallerkener og tinfade samt 95 alen hørlærred og 55 alen blårlærred.

Registrering af løsøret og besætningen i den tilgrænsende bondegård

Vurderingen fortsatte i bondegården, hvor der i *borgestuen*, der var opholdsstue for tyendet, fandtes et langt fyrrebord, en fyrrebænk og seks træstole. Her var også anbragt to mælketrug, atten egesibøtter, seks fyrresibøtter og en stor jerngryde.

I *fuldmægtigens kammer* var der et fyrrebord med skuffe, tre stole, et tablet og et fyrresengested.

I et *kammer ved borgestuen* fandtes et rødt fyrresengested, tre kornsold, en sigte og tre uldsakse.

Køkkenet ved borgestuen havde også et fyrresengested. Her var der desuden en indmuret kobberkedel med dæksel, pibe og hat. Folkene havde også mulighed for at fremstille brændevin.

I *bryggerset* stod to store ølkar og et aflangt, mindre ølkar.

Spisekammeret ved borgestuen rummede seks standtøner, to dejtrug og to gryntønder.

I *gartnerens kammer* var der to sengesteder, hvorimod der ikke nævnes nogen seng i *avlsskarens kammer*, men kun redskaber, plovjern, seletøj og vogne. I *drengekammeret* nævnes heller ikke nogen seng. Endelig omtales *vognhuset med kuskens seng*.

Gårdens besætning bestod af 9 heste, 1 føl, 13 køer, 2 kalve, 8 stude, 34 får og væddere, 19 lam, 2 søer, 7 grise og 10 gæs.

Der blev også registreret et fiskevåd i bondegården.

Arvesagen

Barbara Hedevig von Dragstedts arvinger var:

- 1) hendes afdøde søn Christians 11-årige datter Charlotte Louise Munk
- 2) hendes afdøde datter Anne Dortheas 28-årige søn Chri-

stian von Kalnein

3) hendes afdøde datter Anne Dortheas søn Friderich von Kalnein

4) hendes afdøde datter Christiane Elisabeths 21-årige søn Christian Charisius

5) hendes afdøde datter Christiane Elisabeths svigersøn August Kaphengst

6) hendes afdøde datter Christiane Elisabeths 38-årige svigersøn Willum Christian de Stockfleth

Når gæld og udgifter 2.241 rd. 3 sk. var trukket fra formuen 16.059 rd. 1 mk. 15 sk., blev der 13.818 rd. 1 mk. 12 sk. til deling mellem arvingerne (se skema forneden):

Hovedparten af arven gik til den 11-årige sønnedatter Charlotte Louise Munk. Under skifteforretningen søgte hendes medarvinger at få hendes arvedel afkortet med 1.350 rd. Begrundelsen var, at hun i ni år til stadighed havde opholdt sig i bedsteforældrenes hus, fået kost og klæder, haft egen mademoiselle til opvartning samt modtaget undervisning i syning, dans, sprog m.m. Desuden havde den salig herre og frue tid efter anden foræret hende adskilligt såsom et guldurværk, en sølvskål, en dragkiste og andet smukt løsøre. De andre arvinger var brøstholdne over, at hun havde nydt det hele uden ringeste vederlag og krævede hendes arvedel afkortet med 150 rd. årligt i de forløbne ni år.

Krigskommissær Jens Rostgaard, der mødte for Charlot-

Halvdelen gik til Charlotte Louise Munk	6.909 rd.	14	sk.
En fjerdedel til deling mellem			
Christian von Kalnein	1.727	- 1 mk.	11 1/2 -
Friderich von Kalnein	1.727	- 1	- 11 1/2 -
En fjerdedel til deling mellem			
Christian Charisius	1.727	- 1	- 11 1/2 -
August Kaphengst	863	- 3	- 13 3/4 -
Willum Christian de Stockfleth	863	- 3	- 13 3/4 -
	13.818 rd.	1 mk.	12 sk.

Fuldmægtig Christopher Berg	et års løn	50 rd.
Catrine Michelsdatter (hans kone)	et års løn	20 -
Anna Dorthe	et års løn	8 -
Lakaj Henrich	et halvt års løn	6 - 4 mk.
og til en hat og et par støvler		3 - 2 -
Kusk Clemmen	et halvt års løn	6 - 4 -
Avlskarl Ole	et halvt års løn	9 - 2 -
Karlen Niels		5 - 2 -
Halvkarlen Søren		4 - 4 -
Drengen Peder	et halvt års løn	2 - 4 -
Kokkepige Ellen	et kvart års løn	2 -
Pigen Mette	et halvt års løn	4 -
Margrethe		3 - 2 -
Vaskekonen	et kvart års løn	1 - 2 -

te Louise, imødegik kraftigt kravet, som samtlige medarbejdere ikke fandt for højt, idet de regnede med 1 rd. for hende og 4 mk. for pigen i ugentlige kostpenge, 20 rd. til pigens løn og resten til klæder og undervisning. Men Charlotte Louise fik sin arvedel ubeskåret.

Ved skiftet sikredes tjenestefolkenes løn til Mikkelsdag 29. september 1709 (se skema foroven).

Auktionen

7. og 8. oktober 1709 blev der holdt auktion på Veddelevgaard over Barbara Hedevig von Dragstedts efterladte løsøre.⁴ Mange købere var mødt op for at byde på varerne:

Madam von Essen
 Kaptajn Stockfleth (afdødes barnebarns mand)
 Christoffer Berrig (afdødes fuldmægtig)
 Fru Mette Ridz
 Hans Rasmussen, Roskilde (købmand)
 Amtsskriver Ole Pedersen (Roskilde amt)
 Justitsråd Anders Jacobsen
 Friderich von Kalnein (afdødes barnebarn)
 Dinnis Mossin
 Rådstueskriver Limberg
 Magister Hans Trojel (sognepræst i Himmelev)

Edvart Ditløfsen Friis
Ridefoged Niels Anderløv (Københavns magistrat)
Søren Jørgensen (universitetsfoged)
Mons. Bentzen
Anders Andersen Biørn, Køge kro
Herredsfoged Rasmus Holman
Magister Gamborrig (sognepræst i Greve)
Birkefoged Lars Busk (Bistrup birk)
Hans Kandestøber, Roskilde
Caspar Richter
Magister Fridenreich (sognepræst i Karlslunde)
Holger Pedersen
Jørgen Hansen, Veddelev
Niels Stolpe, København
Magister Lars Lycke (sognepræst ved Frue Kirke, Roskilde)

Blandt de fire fremmødte sognepræster havde Hans Trojel fra Himmelev også indfundet sig til auktionen. Han var ikke ude efter de mere luksusbetonede genstande, men erhvervede sig det gamle røde sengested fra jomfruens kammer, to digespader, en trævogn, et par høsthauger, en sortgrimet ko med hvid mule og en sortstjernet ko med hvid plet på boven.⁵

8. oktober blev Veddelevgaard solgt ved offentlig auktion til amtsskriver Ole Pedersen i Roskilde for 2.000 rd. Herunder var den bondegård, som Christoffer Hansen beboede samt 8 gadehuse. Der medfulgte 75 travrer rug, 210 travrer byg, omtrent 80 travrer havre og henved 40 læs hø, men ingen besætning.

Ole Pedersen solgte Veddelevgaard i 1712 til viceby- og rådstueskriver Peder Sørensen i Roskilde. Lystgården blev fundet at være et egnet sted, hvor Frederik 4.s to børn kronprins Christian og den lille prinsesse kunne indtage deres middagstaffel, da de 30. august 1712 på rejse fra Holsten undgik Roskilde, der ikke som Himmelev sogn var gået fri af den store pest, der havde hærget landet.⁶

Noter

¹ Halvor Petersen: "Veddelevgaard - en liden lystgård ved Roskilde." *Historisk årbog fra Roskilde amt 1986*, p. 19-39.

² H.J. Huitfeldt-Kaas: "Anecdoter fra 17de og 18de Aarhundrede, op-

tegnede af Etatsraad H.D. Monrad." *Personallistorisk Tidsskrift*, 3. række, 2. bind. Kbhvn. 1893, p. 81.

³ Landsarkivet for Sjælland. Roskilde amt. D. Originale skiftebreve. 1709, 1711, 1722.

⁴ Landsarkivet for Sjælland. Lejre herreds auktionsprotokol 1697-1746, fol. 90 ff..

⁵ Halvor Petersen: "Gældsplaget. En præsteskabne i 1700-tallet." *RO-MU, årsskrift fra Roskilde Museum 2000*, p. 38.

⁶ Halvor Petersen: "Gældsplaget. En præsteskabne i 1700-tallet." *RO-MU, årsskrift fra Roskilde Museum 2000*, p. 39.